

Francia könyvek melyekről sok szó esett

G. Czimmer Anna

A regényirodalom válságáról még mindig folyó viták egyik legújabb zárószava az, hogy a regénynek nincs szükségére törvényre. Ha az új alkotásokat nem akarjuk semmiféle műfaj-kaptafára húzni, akkor azt is mondhatjuk, hogy a regény nincs válságban. Akik a regény haldoklásáról beszéltek, sőt már azt is kimondták, hogy a regény meghalt, azoknak fülébe „éljen a regény!”-t harsog a dús termés, az élénk és építő kritika, a nagydíjak és legkiváltképp maga az olvasóközönség.

Francoise Sagan harmadik műve, az Egy hónap múlva, egy év múlva, a leújtó kritikák ellenére is négyszáz ezres példányszámot ért el. A szerelmes regényekért rajongó olvasókat kielégíti a történet, melynek foglalatja egy mondatban: mindenki mást szeret.

„Az év regénye” azonban mégsem ez, hanem Roger Vaillandnak 1957. évi Goncourt díjas műve: A törvény (La Loi). Már hónapokkal előbb, a találgatások idején azt írták róla, hogy ha nem ez a könyv kapja meg a Goncourt-díjat, akkor ez azt jelentené, hogy a zsüri nincs szabad elhatározása birtokában. A döntés tehát nem keltett meglepetést, s megerősítette az akadémia presztízsét. A regény címét és tárgyát egy délolaszországi népi játéktól nyerte. A falusi vendéglőben sorshúzás útján kijelölnek egy „gazdát” és helyet-

tesét, s ezek játékból mindent megtehetnek társaikkal mindaddig, amíg a játék tétje, egy kupa bor ki nem ürül. A gazda minden rendelkezését s kívánságát teljesíteni kell „mert ez a törvény”, s ez sok tréfaúzésre, ugratásra nyújt alkalmat. A játék végeztével aztán a játékosok hazamennek, de tulajdonképpen ekkor kezdődik az igazi regény: ugyanennek az elvnek érvényesülése az életben. Amit a játékban műveltek, ugyanazt folytatják magán- és nyilvános életükben is, ki-ki a maga természete és az adott körülmények szerint — csak hogy ez már nem játék. A hatalomvágy, az étvágy és a szexuális vágy a fő hajtóerői ennek a „törvénytevésnek”, az élet könyörtelen törvényének, amelyet az erősebbek és a feljebbvalók rákényszerítenek alárendeltjeikre és a gyengébbekre. Az élet úgy megy a maga útján, hogy bizonyos egyensúly helyzet alakul ki, amellyel az egyik fél beéri, a másik számára pedig elviselhető. Az élet megalkuvás. A regény formai újítása: nem tagozódik fejezetekre, a jelenetek között csupán szünetjelek vannak. Roger Vailland már régebben beérkezett, elismert író, ez a siker megkoronázása művének. Kétszázharmincezer példányszámban jelent meg, filmesítését és számos nyelvre fordítását is lekötötték.

Annál nagyobb meglepetést hozott a Fémina-díj, nemcsak a találgatóknak,

hanem magának a zsűrinek is. Három legtekintélyesebb tagja ellene szavazott, mégis megkapta a szótöbbséget Christian Mégret Magányok keresztelődése (Le Carrefour des Solituaides) c. regénye. Különösen a fiatalokat nyugtázta le a valóban különös, merész és időszerű téma, melyre egy 1944-ben látott fogolytáborbeli kép ihlette a szerzőt. Tulajdonképpen két regény folyik párhuzamosan, fejezetenként felváltva, két magányos életút, mely Kelet és Nyugat két ellentétes pólusáról indul el: Buddy, a newyorki fiatal néger újságíró és Krisztyáska ukrán-szovjet kolhozleány környezetéből, hogy végül a háború vihara a háromszázhusz oldalas regény utolsó nyolc oldalán egy normandiai ukrán deportációs táborban egymás mellé sodorja őket. Buddy mint az amerikai hadsereg katonája kerül baleset folytán a kórházba, ahol Krisztyáska ápolónő. A betegágynál meleg emberi rokonszenv ébred a két fiatalban, csírája egy szerelemnek, amelynek nincs jövője, mivel a leányt máshova vezénylik, s Buddy újból magáramarad, ha egyáltalán életben marad. Az író nem ítéli halálra hőstét, az olvasóra bízza, hogy kinyissa vagy becsukja előtte az élet kapuját. Azt is elárulta, hogy a két magányos emberben — mindkettőben — önmaga magányosságát próbálta kifejezni. A nagyszakállú kritikusok kötéltañcos mutatványának minősítették ezt a kísérletet, és meg-

rótták az író vulgáris nyelvezetért, amelyet a hűséges környezet-ábrázolás végett használt. De kétségtelen, hogy a könyv nagy érdeklődésre tarthat számot mind a tömbökön belüli, mind a rajtuk kívülálló országokban. Már eddig is kilencvenkétezer példányszámot ért el. Christian Mégret-t negyvenöt éves korát tekintve kissé „öreg”-nek tartották a Fémína-díjra, de előző művei nem keltettek feltűnést, a Carrefour az első nagy sikere.

A fiatal irónemzedékből a harmincegy éves Michel Butor emelkedett ki az utóbbi két év folyamán. Már 1956-ban erősen felfigyeltek egy regényére (Emploi du temps), 1957-ben La Modification (Módosítás) c. regényével elnyerte a Renaudot-díjat, ami a Concourtt vígaszdíjának számít. A Módosítás a lelkiismeret könyve. Az öregedő, jómódú párizsi polgár és családapa felszabadulást és új életet tervez Rómában élő kedvese oldalán. A párizsrómai expresszben végigélt álmodozás a célhoz közeledvén mindinkább módosítja az ébredező lelkiismeret. A „hős” visszahőköl saját képzeletének merészségétől és Rómába érkezvén három napig céltalanul bolyong, hogy a végén újból visszautazzék megúnt feleségéhez, a megszokott kényelembe, anélkül, hogy csak látta volna is a másik nőt, kit új csillagának választott. Az élet így is megalkuvás, de nyugodt lelkiismerettel.

